

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİNDE ÇOCUK CHILD IN THE POEMS OF MEHMET EMİN YURDAKUL

A. FİKRET KILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
Assist. Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Uni., Science and Art Faculty, Dep. of Turkish Language and Literature
afikretkilic@hotmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-8215-0410>

Atıf / Citation

Kılıç, A.F. 2020. "Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Çocuk". *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute*. 69, (Eylül-September 2020). 225-245

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü- *Article Types* : Araştırma Makalesi-Research Article
Geliş Tarihi- *Received Date* : 10.04.2020
Kabul Tarihi- *Accepted Date* : 31.08.2020
Yayın Tarihi- *Date Published* : 30.09.2020
 <http://dx.doi.org/10.14222/Turkiyat4402>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by iThenticate® programında bu makale taranmıştır.

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- *Journal of Turkish Researches Institute*
TAED-69, Eylül – September 2020 Erzurum. ISSN 1300-9052 e-ISSN 2717-6851
www.turkiyatjournal.com
<http://dergipark.gov.tr/ataunitaed>

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ŞİİRLERİNDE ÇOCUK
CHILD IN THE POEMS OF MEHMET EMİN YURDAKUL

A. FİKRET KILIÇ

Öz

Özet

Mehmet Emin Yurdakul, edebiyat tarihimizde, Türkçü, milliyetçi, halkçı ve sosyal bir şair olarak bilinir. 1898 yılında yayımlanan Türkçe Şiirler adlı eseriyle Türk edebiyatında Türk dilinin istiklâl ve hakimiyeti esasına dayanan yeni bir çığır açar. Bu manzumelerin estetik değeri ne olursa olsun, halkın diliyle halkın hayatını anlatır. Bu, Türk şiirinde köklü bir değişimin teklifi, bir edebî olay olarak karşılanır. Yurdakul gerek kahramanlık konularını anlatan şiirlerinde gerekse toplumsal hayat sahnelerini anlatan şiirlerinde toplumun bütün tabakalarından geniş bir insan kadrosuna yer verir. Bu makalede, Yurdakul'un çocuklar için yazdığı ve çocuklardan bahseden şiirleri üzerinde durulacak, söz konusu şiirler bireysel ve toplumsal değerler etrafında incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Yurdakul, Şiir, Çocuk, Aile, Toplum

Abstract

Mehmet Emin Yurdakul is known as a Turkist, nationalist, populist and social poet in our literature history. He makes a breakthrough in Turkish literature based on liberty and authority of Turkish language with his work named "Türkçe Şiirler" published in 1898. Regardless of the aesthetic value of these poems, he narrates the life of community with the folk speech. This is welcomed as an offer of a radical change, as a literary case. Yurdakul gives place to wide range of people from all classes in his poems where he narrates both epic themes and scenes from social life. In this article; the poems about the children he wrote for children will be discoursed, the mentioned poems will be analyzed in point of individual and social values.

Key Words: Mehmet Emin Yurdakul, Poetry, Child, Family, Society

“İnsan çocuktan olur; çocuk da terbiye ile insan olur.”¹
Ziya Paşa

Structured Summary

Mehmet Emin Yurdakul, who took his place in the history of Turkish literature with his work called “Türkçe Şiirler”, has included a wide range of people from all levels of society, both in his poems about heroism and in his poems about social life scenes. In this article; the poems of Yurdakul for children and talking about children are emphasized, and these poems are examined in terms of individual and social values.

One of the main issues that should be considered in order for the future of a country to be safe is the issue of raising children. Literary works constitute one of the most efficient means of their maturation of emotions and thoughts and increasing their knowledge and enriching their observations.

As it is known, literary works created with the aim of raising the type of child desired by the society are described as “children's literature”. We call children's literature, which addresses the language level of the children of development and adulthood, the world of emotions and thoughts, and their comprehension and comprehension skills. The main concern of this literature is that it is relative to the child.

Children live with everyone as a member of the society, since people always lived together before moving to settled life; in this lifestyle, they are fed on the cultural values that are passed down from generation to generation. This oral material was preserved by writing, it was explained and taught to future generations with pleasure. For this reason, folk literature crops have been the oldest, deep-rooted and richest source of children's literature.

After oral literary crops, the real development in works written for children occurs after Tanzimat. In the literary movement called “New Turkish Literature”, “child” starts to take its own place; literary figures have expressed their views on the child's life, upbringing and education in and out of the family.

Mehmet Emin Yurdakul, who entered the world of poetry with his poem “Anadolu’dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken”, also included the child in his poems. He wrote some of them directly for children / with the dedication to “my little citizens”. Apart from these, he also mentioned children in many poems.

Yurdakul presented these verses to the readings of the adults, rather than the readings of the children; and pointed to the importance of the child in family and community life and tried to express the necessity of his healthy growth both in terms of body and world of emotion and thought by making use of the possibilities of poetry.

¹ İnci Enginün, “Tanzimat Sonrası Edebiyatçılarımız ve Çocuk,” *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* 2, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012, s. 44-51.

Giriş

Türk edebiyatı tarihinde, “*Millî edebiyatın ilk mübeşşirlerinden biri*”², “*edebî Türkçülüğün en bariz siması*”³, “*Türk şairi, millî şair*”⁴, “*halkçı ve sosyal bir şair*”⁵ olarak bilinen Mehmet Emin Yurdakul, 1869’da İstanbul’da, mütevazı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Türk halk kültürünü teneffüs eden sosyal bir çevrede büyür. Çok düzenli olmayan bir öğrenim hayatından sonra, yirmi yılı aşkın bir memuriyet hayatı yaşar. 1913’te Musul milletvekili, Millî mücadeleden sonra 1923’ten 1943 yılına kadar beş dönem milletvekilliği görevinde bulunur. 1944’te İstanbul’da vefat eder.

Tanzimat’tan sonra başlayan Yeni Devir Türk Edebiyatı’nda ferdin hak ve hürriyetleri yanında, devlet kurumlarının da yeniden yapılanması etrafında arayışların başladığı, yeni tekliflerin getirildiği ve bunların sanat-edebiyat hareketlerinde yansımalarının görüldüğü bilinmektedir.⁶

Bu yeni yolda vücut bulan edebiyat hareketinde Mehmet Emin Yurdakul, 1898 yılında yayımlanan *Türkçe Şiirler* adlı eseriyle Türk edebiyatında Türk dilinin istiklâl ve hakimiyeti esasına dayanan yeni bir çıkır açar.⁷ Osmanlı şairleri arasında ilk defa tam bir şuurla dilinin Türkçe, milletinin Türk, millet çoğunluğunun da halk olduğunu gür bir sesle söyler.⁸ Bu manzumelerin estetik değeri ne olursa olsun, Türk milletinin değerlerini dile getirmek suretiyle bir yeni çıkır açar.

Yurdakul, gerek kahramanlık konularını anlatan şiirlerinde, gerekse toplumsal hayat sahnelerini anlatan şiirlerinde Anadolu’nun ortasındaki bir köylüden, İstanbul’un kıyısındaki bir balıkçıya; hiç okumamışından, çok okumuşuna kadar toplumun bütün tabakalarından geniş bir insan kadrosuna yer vermiştir;⁹ zengin sınıfından hak hukuk tanımayan insanlar, yoksul, hasta, kimsesiz kadınlar, oğlu tarafından dövülen, tartaklanan anneler, çiftçiler, demirciler, gemiciler, çömlekçiler, balıkçılar; askerler gaziler, şehitler; tarihi şahsiyetler, devlet adamları; sanatkârlar, düşünürler; çocuklar, mektepliler, sürücüler, dilenciler, kimsesizler, babasızlar, genç kızlar, delikanlılar, hasta bakıcılar, hemşireler; biçki dikiş yapanlar...¹⁰

Bu makalede Yurdakul’un çocuklar için yazdığı ve çocuklardan bahseden şiirler üzerinde duracağız.

²Yusuf Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 108.

³Uluğ İğdemir, “Yurdakul, Mehmet Emin,” *Aylık Ansiklopedi*, nr. 10, 321-323, Şubat 1945.

⁴Agâh Sırı Levend, Mehmet Emin Yurdakul, *Türk Dili*, Yıl 18, C. XX, S. 216, s. 701-707.

⁵Bilge Ercilasun, “Mehmet Emin Yurdakul’un Şiir Dünyası,” *Türk Yurdu*, C. 8, Şubat 1987; *Türk Şiiri Üzerine*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 24-33.

⁶Sadık Kemal Tural, “II. Meşrutiyet Döneminde Türk Edebiyatı,” *Türk Dünyası El Kitabı*, C. 3, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1992, s. 471.

⁷Uluğ İğdemir, “Yurdakul, Mehmet Emin,” *Aylık Ansiklopedi*, nr. 10 Şubat 1945, 321-323.

⁸Yusuf Akçura, *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 108-116.

⁹Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara 1970, s. 499-509.

¹⁰Fevziye Abdullah Tansel, *Mehmet Emin Yurdakul’un Eserleri-I Şiirler*, T.T.K. Yayınları, Ankara 1989, s. XXXVI. (Yazımın bu bölümü A. Fikret Kılıç, “Mehmet Emin Yurdakul’un Şiirlerinde Kadın”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 3/4 2014 s. 34-56, adlı makaleden alınmıştır.)

1. Çocuk Edebiyatı/ Çocuk İçin Edebiyat

“Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır. Dört aşamadan oluşan bu dönemin birinci evresi doğumdan yaklaşık üç haftalık oluncaya kadar, ikinci evresi on sekizinci aya kadar, üçüncü evresi 6-7 yaşına kadar, dördüncü ve son evresi de ergenlik çağına kadar sürer.”¹¹

Günümüzde “Çocuk Edebiyatı” alanında, akademik seviyede çeşitli araştırmaların yapılması, ayrıca eğitim programlarında önemli bir yer işgal etmesini de dikkate alarak Mehmet Emin Yurdakul’un şiirlerinde çocuğun genel olarak insanî, dinî ve millî değerler bağlamında yetiştirilmesine, aile ve toplum hayatındaki önemine bakacağız.

Bir memleketin geleceğinin emniyette olabilmesi için üzerinde düşünülmesi gereken meselelerden biri de hiç şüphesiz, çocukların yetiştirilmesi meselesidir. Onların duygu ve düşünce bakımından olgunlaşmaları, bilgilerinin artması, gözlemlerinin zenginleşmesinde terbiyevî mahiyetteki edebiyat mahsulleri en verimli vasıtalarından birini teşkil eder. Bu sebeple, çocukların, yalnız kendilerine değil, aile çevreleri ve memleketleri için de “faydalı birer “insan şahsiyeti” kazanmalarında çocuk edebiyatının rolü büyüktür.¹²

Bilindiği gibi, toplumun istediği türde çocuk yetiştirmek maksadı ile meydana getirilen edebiyat eserleri “Çocuk edebiyatı” olarak nitelendirilir. *“Gelişme ve yetiştirme çağındaki çocukların dil düzeyine, duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı diyoruz. Bu edebiyatın temel kaygısı çocuğa görelilik olmasıdır.”¹³*

Bütün dünyada, çocuklar için hazırlanmış olan eserler, “cemiyetin kendi dünya görüşünü, inançlarını, kendinden sonraki gelecek nesillere aşılacak maksadıyla” yazılmış olduğu bilinir. Bunlar arasında bir milletin bütün geleneginin bir özeti olan halk edebiyatı mahsulleri en etkili araç olmuştur.

İnsanlar yerleşik hayata geçmeden önce, hep bir arada yaşadıklarından çocuklar da toplumun bir ferdi olarak herkesle birlikte yaşar; bu hayat tarzında, nesilden nesile aktarılan kültür değerleri ile beslenir. İşte bu sözlü malzeme yazıya geçirilmek suretiyle korunmuş, gelecek nesillere zevkle anlatılmış ve okutulmuştur. Bu sebeple halk edebiyatı mahsulleri, çocuk edebiyatının en eski, en köklü ve en sevilen kaynağı olmuştur. Özellikle masallar, insanî ve millî değerler bakımından son derece bereketli bir kaynak olduğu için, bunlardan yararlanmak suretiyle meydana getirilen eserlerde çocuğun hem bireysel hem de toplumsal değerleri öğrenme ve yaşama imkânı hazırlanır. Anlatılarda geçen kavramların dolaylı olarak anlam alanından haberdar olur, onun fantastik dünyasında eğlenirken öğrenmiş olur; bununla da kalmaz, yaşadığı gerçeklik dünyası ile dinlediği fantastik alem arasında ilgi ve ilişkiler kurar, masal kahramanının mücadelesi onda gerçeklik dünyasında, muhtemel zorluklar

¹¹ Tacettin Şimşek, *Çocuk Edebiyatı*, Suna Yayınları, Konya 2007, s. 13.

¹² Fevziye Abdullah Tansel, “Mehmed Emin Yurdakul’un Bugüne Kadar Dikkati Çekmeyen Bir Hususiyeti Çocuklar İçin Yazdığı Şiirler”, *Türk Kültürü*, Eylül 1969, Yıl VII, S. 83, s. 824-829.

¹³ Tacettin Şimşek, *Çocuk Edebiyatı*, Suna Yayınları, Konya 2007, s. 29.

karşısında mücadele azmini kuvvetlendirir. Söz konusu malzeme bir bakımdan çocuğun atölyesi olur, onu hayatın erdemli ve hünerli bir aktörü yapar.

Sözlü edebiyat mahsullerinden sonra çocuklar için yazılmış eserlerde asıl gelişme Tanzimat'tan sonra meydana gelir. Yeni Türk edebiyatı olarak adlandırılan edebiyat hareketinde “çocuk” kendine mahsus yerini almaya başlar. Çünkü, yeni girilen medeniyet dairesinde, yeni dünya görüşünün yerleşmesi ve devamlılığı ancak gelecek nesillere verilecek terbiye ile mümkün görülür. Bu sebeple Tanzimat'tan sonra gelen edebiyat adamlarımız eserlerinde çocukla ilgili meselelere yer vermişler; çocuğun aile içinde ve aile dışındaki hayatı, yetişme şartları ve terbiyesi ile ilgili görüşlerini ifade etmişlerdir.

Çocuk eğitimi ve çocuk psikolojisi üzerinde durma gereği, değişmekte olan dünya şartları, medeniyete ayak uydurma zorunluluğu ile bazı aydınlar bir taraftan batı edebiyatlarından tercüme yaparken bir taraftan da telif eserler meydana koyarlar. Bu tercüme ve telif denemelerinden sonra, Tanzimat'ın gazetecilik hayatına getirdiği hareket ve canlılık çocuk dergi ve gazetelerinin çıkmasına zemin hazırlar. Mümeyyiz (1869), Bahçe (1880), Çocuklara Kıraat (1881), Vasıta-ı Terakki (1882), Çocuklara Rehber (1897), Çocuklara Mahsus Gazete (1897), Çocuk Bahçesi (1904) bunlardan bir kaçıdır.

İkinci Meşrutiyet'ten sonra, yeni rejimin kendilerine emniyet edilecek nesilleri yetiştirmek gerekliliği çocuk eğitim ve öğretimine verilen önemi artırmıştır. Başta dönemin eğitimcilerinden Satı Bey olmak üzere, İbrahim Alaadin (Gövs), Ali Ulvi (Elöve), Tevfik Fikret, Ali Ekrem (Bolayır), Fuad Köprülü, Aka Gündüz gibi pek çok yazarımızın çocuklar için eserler verdiği, dergiler yayımladığı görülür.¹⁴

Bu dönemde, “*Türk cemiyeti için bütün meseleleri içine alan bir sistemin kurucusu olan Gökalp, bu sistemde en küçük birim ve geleceğin unsuru olan çocuğa da büyük yer vermiştir.... Çocuğu hem aileyi kuvvetlendiren varlık hem de cemiyetin geleceği olarak görmüş ve çocuğun bir şahsiyet olarak yetiştirilmesini hedef edinmiştir. Gökalp'e göre çocuk, dünyaya geldiği zaman beraberinde ne dinî ne ahlaki ne hukukî ne bedîî ne lisanî ne iktisadî ne de mantıkî bir vicdan getirmez. Bu vicdanları ona kendi milletinin harsı verir.... Hars, milletin hususi harsı ancak kendisi için bir terbiye gayesi olabilir. Türk çocuğu Türk milletinin içinde yaşayacaksa, Türk milletinin harsına göre terbiye edilmelidir.*”

Gökalp, teorik olarak çocuklara verilecek terbiyenin mahiyetini belirttiği gibi, bunun uygulamasını da yeni baştan işlediği masallarda ortaya koyar. Bu sebeple “*her masal millî ve beşerî bir değer telkin edecek şekilde yeni baştan inşa edilir.... Bu masallar hem yazıldığı günlerde büyük yankı uyandırmış, hem de günümüzde çocuklar tarafından rahatça okunacak çocuk edebiyatı içinde yer almaktadır.*”¹⁵

Bu dönemde şairlerinde çocuktan bahseden bir başka şairimiz de Mehmet Âkif Ersoy'dur. Toplumsal meseleler karşısında sosyal sorumluluk duygusunu en üst seviyede yaşayan ve bir “cemiyet mistiği” olarak bilinen Âkif, *Safahat*'ında hastasından doktoruna; vatandaşından yöneticisine, fakirinden zenginine; Meyhanede sarhoştan kürsüde Hocazade'ye, mektepte öğrenciden öğretmene... Her sosyal tabakadan geniş bir insan

¹⁴ İnci Enginün, “Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış,” *Türk Dili Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 400, Nisan 1985, s. 186-194; *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012, s. 413- 421; Ferhan Oğuzkan, “Dünyada ve Bizde Çocuk Yazımının Gelişmesine Toplu Bir Bakış”, *Türk Dili*, Yıl 1979. S. 331, s. 261-283.

¹⁵ İnci Enginün, “Ziya Gökalp ve Çocuk”. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2012, s. 456- 467.

kadrosuna yer vermiş; özellikle çocuk ve gençlere yönelmiştir. Manzum hikâyelerinde bir taraftan onların yoksulluk ve eğitimsizliklerine dikkatleri çekerken, bir taraftan da onların bireysel ve toplumsal değerlere sahip olarak büyümelerini; “*bir hayat tarzı olarak adaletsizliğe ve eşitsizliğe öfke duyan; millî birliğe bağlı, pozitif ilimlere hâkim olmakla birlikte özünü kaybetmeyen; çağın değerlerini kendi ahlâk anlayışına uydurarak yeni bir medeniyet doğurabilen dinamik bir insan*”¹⁶ olmaları gerektiğini ifadeye çalışmıştır.

“Anadolu’dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken” manzumesiyle şiir dünyasına giren Mehmet Emin Yurdakul da şiirlerinde çocuğa yer vermiştir. Bunlardan bir kısmını “Küçük Vatandaşlarım’a” ithafıyla doğrudan çocuklar için/çocuğa yönelik yazmıştır. Bunların dışında çok sayıda şiirde de çocuklardan bahsetmiştir.

Yurdakul, bu manzumeleri çocukların okumalarından ziyade, büyüklerin okumalarına sunmuş; çocuğun aile ve toplum hayatındaki önemini işaret etmiş, onun gerek beden bakımından gerekse duygu ve düşünce dünyası bakımından sağlıklı büyümesinin gerekliliğini şiirin imkânlarından yararlanarak ifadeye çalışmıştır.

2. Mehmet Emin Yurdakul’un Şiirlerinde Çocuk

İnsanın bebeklikten ergenlik devresine, hatta Bileşmiş Milletler Sözleşmesi’ne göre on sekiz yaşına kadar çocuk olarak nitelendirildiğini ve dört aşamadan meydana geldiğini yukarıda belirtmiştik. Mehmet Emin Yurdakul hemen hemen bu dört evreye göre şiirler yazmış; beşiğinde ağlayan-gülümseyen çocuktan, ergenlik çağının hülyalarıyla dolaşan genç kızlar ve delikanlılar şiirin konusu olmuştur.

Şiire konu olan çocukları yaşları, cinsiyetleri, sosyal durumları, işleri bakımından tasnif etmek mümkündür; ancak sosyal durumları bakımından değerlendirmenin daha kapsayıcı olacağı kanaatindeyiz. Buna göre söz konusu şiirler, Ailede Çocuk-Okulda Çocuk-Toplumda Çocuk olmak üzere üç ana başlık etrafında değerlendirilecektir.

2.1. Ailede Çocuk

*“Ey çocuklar, ...
Şu dünyada sizler kadar sevecek şey bulamam;
Âh, sizlerden aldığımı hiçbir şeyden alamam.”*

diyen Mehmet Emin Yurdakul’da çocuk sevgisi her şeyin üstündedir. Şaire göre, “dem çeken bülbül” de “sad-berk gül” de -biri diğerine tercih edilemeyecek derecede- vatan toprağının güzelliklerindedir. Ancak bunlar bütün güzelliklerine rağmen, neticede bu toprağın bir çiçeği, bir hayvanıdır. Çocuklar ise bu toprağın insanı, vıran yerleri şenlendirecek evlâdır. Bu sebeple, Çocuk muhabbeti, “gül-bülbül” muhabbetinden çok daha yüksekte bir vatan muhabbetidir. Bir başka ifadeyle, Yurdakul için çocuk sevgisi vatan sevgisindedir. Çünkü çocuklar, zor zamanlarda vatanın imdadına koşar, gerekirse candan geçer, uğruna ölürlür. Çocuklar, Mehmet Emin Yurdakul’un gözünde vatanın “aşkı”, “ümidi” ve “hayatı”dır. (s. 98) Bu sebeple Mehmet Emin, “Turan’ın Aziz Kızları’na” ithaf edilen, on altı dörtlükten meydana gelen “Ninni” adlı şiirde yarının annelerine çocuklarını nasıl yetiştirmeleri gerektiği konusunda birtakım telkinlerde bulunur, yol gösterir. Ancak,

¹⁶ Dilek Çetintaş, “Safahat’ın Çocukları”, *I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu Poster Bildiriler*, 19-21 Kasım 2008, s. 871-880.

bunu sözlü Türk halk edebiyatı türlerinden “Ninni” formunda meydana koyarak şair, söz konusu meseleye, çok farklı bir açıdan yaklaşır.

Bilindiği gibi “ninni”, zamanla söyleyeni unutulmuş, imzasız anonim bir halk edebiyatı türüdür. Halbuki bizim açıklamaya çalıştığımız şiirin sahibi bellidir, altında imzası vardır. Öyle görülüyor ki şair, konu ile ilgili görüşlerini şahsiliikten çıkarıp, kolektif bilincin mahsulleri, ortak hafıza ve hatıraların değerleri olarak telkin etmek istegindedir.

Şiir, bir cephesiyle, çocuk yetiştirmede, annelik görevinin esaslarını gösterirken, diğer cephesiyle de bir çocuğun, yetiştirilirken sadece fiziki ihtiyaçlarının karşılanması değil, hattâ bundan daha fazla, onun “duyuşsal” ve “bilişsel” dünyasının beslenip şekillenmesi gerektiğini öne çıkarır.

Yeryüzünde, bütün insan toplulukları, en küçüğünden en büyüğüne, zamanın şartlarına göre, muhayyilelerinde ihtiyaç duyulan insan tipleri yaratırlar. Türk milletinin de tarih içinde şartlara göre ihtiyaç duydukları insan tiplerini, destan devrinden bugüne, meydana getirdikleri edebiyat eserlerinde, kurmaca dünyanın kahramanları olarak yarattıkları bilinmektedir.

Söz konusu bu şiirin yazıldığı zamanda, -1916’da Osmanlı imparatorluğunun malum durumu; Türk dünyasının işgal, istila ve esareti... Kısaca, “Ya istiklâl ya ölüm” demek zorunda kaldığı bir zamanda- Mehmet Emin Yurdakul, geleceğin Türkiye’si için arzu edilen ve beklenen insan tipinin profilini çizmeye çalışır:

Annesinin sinesinde büyüyen bu “yavru”, tabiatın ve üzerinde doğup büyüdüğü bir coğrafyanın bütün güzelliklerine sahiptir; bir “ak-doğan”; bir “Boğa-dağı ceylanı”dır; “Bingöl’lerin baharı”; “Bozkırlar’ın rüzgârı”, taliin bir “çerâğî”dir. Altay’ların kutlu görüp selamladığı çocuktur.

Mehmet Emin Yurdakul’da çocuk sevgisinin toprak ve vatan sevgisiyle özdeş olduğunu yukarıda söylemiştik. Denebilir ki Mehmet Emin’de toprak, sadece uğruna ölmekle değil, aynı zamanda üzerinde yaşamakla da vatanlaşır; o zaman üzerinde yabancı ayaklar dolaşamaz, ezanlar susmaz olur. O nedenle anne, göğsünde uyutup ve göğsünde uyandırdığı, bir başka ifadeyle, gecesinde gündüzünde pâk südü ile emzirdiği çocuğunun “arslan gibi kuvvetli”, “kurtarıcı bir kahraman” ve Allah’tan uzun ömürlü olmasını diler. Çünkü “vatan sefil”dir; “Irak’ın bağı yanık”, “Rumeli yası”, “Anadolu viran”, “Kafkaslar yetim”, “Ceyhun dertli”dir... Görüldüğü gibi, baştanbaşa yanmış yıkılmış vatan coğrafyasının kurtuluşu için böyle bir kahramana ihtiyaç duyulmaktadır.

Şaire göre bu kahraman, daha ana kucağında süt emerken, vatan aşkıyla söylenen ninnilerle büyüyecek; geri kalmışlığın ve esaretin zincirlerini kırıp “ıssız ocaklar”a, “zindan olmuş şehirler”e, “yol gözleyen bucaklar”a ulaşacak. “Turan’ı bir cennet yapacak; “hür, mes’ud memleket”te viran iller altunlar saçacak, mamur hale gelecektir. Ancak, şaire göre annelik görevi bunula bitmez; ona vatan aşkıyla birlikte “tarih bilinci” ve “milliyet duygusu”nu da kazandırmalıdır. Bunun için çocuğuna “her nesilden ulu”, “binbir hakan soyundan” geldiğini, “Karahan oğlu”ndan yüce bir neslin evladı olduğunu bildirecek; bu soyun dünyayı dize getirip, tarih yazdığını, “Türk’le her yerin şeref buldu”ğunu anlatacak. Ecdadın “zırh giyinen, kılıç-kalkan kullanan”, yeri göğü ineten, “dönen arza dur diyen” bir millet olduğunu tanıttacak. Çocuk bunlarla gurur duyacak, “İman dolu vicdanıyla” yarınlara yürüyecek; büyük ülkelerin rüyasını görüp “sönük Şark’ın yüzünü parlatacaktır.” Al bayrağı göklere yükseltecek, yüz milyonluk devleti yaratacak” ve “Yeni- Turan” doğacaktır.

Bütün bu anlatılardan hareketle, diyebiliriz ki, Mehmet Emin Yurdakul'a göre vatanın bağımsızlığı, devletin bekası ve milletin refahı ancak çocukların ruhen ve bedenen sağlıklı büyümesiyle mümkün olacaktır. Bu dikkatle çocuk, sadece doğup büyüdüğü ailenin biricik kıymeti değil, mensup olduğu milletin de temel değerleri, millî güvencesidir. (s. 243)

Kültür ve medeniyette güçlü bir Türkiye için nüfus bakımından da güçlü olmak gerektiğini düşünen Mehmet Emin, (s. 76) "Yavrumuzu Çoğaltalım" der. Çünkü bu dünyada hiçbir canlı ölümsüz olmadığı gibi, insan da ölümsüz değildir. Bundan başka hayat için her köşede düşman da çoktur. Buna karşı yapılacak iş tabiata bakıp çiçekleri, böcekleri örnek alıp:

*"Yavrumuzu çoğaltalım, her yere kök salalım;
Böylelikle bir ziyana karşı iki artalım!..." der.*

Bu ifadelerle göre Mehmet Emin Yurdakul tek tek bireylerin ölümlü olmasına karşın bireylerin ortak duyuş ve düşünüşünden vücut bulan Millet denilen varlığın ölümsüz olabileceğine işaret eder. Bu ölümsüzlüğün, başka bir ifadeyle bu devamlılığın temel öznesinin de çocuk olduğunu işaret eder. Böylece şairin ilgisi, çocuğun bireysel ve aile içindeki mutluluğu veya mutsuzluğu ile sınırlı kalmaz; onu millet hayatının da birinci derecede emniyeti olarak görür. Bu sebeple "bir ziyana karşı iki artalım" der.

Bu şiirin devamı niteliğinde görülen (s. 85) "Sebep Ne Ki Doğurmasın" şiirinde de kadınların doğurması, çok çocuk dünyaya getirmesi ve nüfusun artması gerektiğini vurgular: her yıl bağından bahçesinden türlü yemişler vermesini beklerken, bir ineğin yavrusuna bakıp, hizmetçilik ederken, hatta "her yerde bize Hakk'ın nimetleri parıldır"ken "aç kalırlar" korkusuyla bir insan yavrusuna tahammülsüzlüğü "nankörlük" olarak niteler, hatta düşmanca bir tavır sayar. Yavruların çoğalmasını milletin bekası, vatanın zenginliği, sofranın bereketi, ocağın ateşi ve gönüllerin saadeti olarak değerlendirir. Bu sebeple:

*"Hayır, kardeş, 'doğurmasın' deme sakın, var üre!
Çocukların, torunların sığmasınlar bu yere;
Çıplak dağlar hep onların elleriyle şen olsun*

*Hazineye en çok senin harmanların baç versin
Herkes senin ocağını gariplere göstereyin
Konuk dolu sofralarla yüreğine zevk versin." der. (s. 86)*

Mehmet Emin Yurdakul, çocuklar için nasihat sayılabilecek sözlerini bazen bir babaya, bir anneye veya dedeye, bazen de bir öğretmene, hatta bazen de başka bir üçüncü şahsa emanet eder; onların ağızından dillendirir. "Ali" adlı şiirde, baba oğul yolda yürürken iki gözü kör, tali'siz küçük sefil bir çocuğun:

*"Acıyınız bu öksüze,
On paracak verin sizler bu gözsüze!"*

diyerek dilendiğini görürler. Baba sadakasını verdikten sonra oğlunun dikkatini bu kör dilenci üzerine çeker:

*"Evladım bak,
O ağrısız, o gök-elâ gözlerinle,
Buna bak da Allah'ına bin şükr eyle !..." der,*

Takip eden mırıralarda çocuğuna sahip olduğu güzellikleri hatırlar: Bunların en başında güler yüzlü bir anneye, çalışıp kazanan, ailenin geçimini sağlayan bir babaya sahip olmak ve ruhen, bedenen sağlıklı olmak... Sonra bahçelerde oynamak, koşmak, eğlenmek; güzel güzel mekteplere gitmek, oralarda birçok ilim tahsil etmek... Bir yanda bunun gibi birçok imkân ve güzelliklere sahip olan siz çocuklar, öbür yanda da -bu tali'siz, küçük sefil kör dilenci gibi-, bu imkân ve güzelliklere hasret ve bu hasretlerle gözyaşları dinmeyen çocuklar...

Bu dikkatle Mehmet Emin Yurdakul, hayatın hakikatlerine babanın ağzından daha geniş bir perspektiften ayna tutar; bir yandan çocuğa, sahip olduğu imkân ve güzelliklerden dolayı "şükretmek" fikrini, diğer yandan bu imkân ve güzelliklerden yoksun olanlara karşı da "merhamet" duygusunu telkin eder. (s. 309)

Mehmet Emin Yurdakul, "Baba Bucağı" adlı şiirinde çocuğun zihnen, ruhen ve bedenen sağlıklı olmasında doğup büyüdüğü mekânın -ev/aile ortamı- önemine dikkat çeker; bir başka söyleyişle, aile ortamında çocuğun eğitimi üzerinde durur; ailenin en büyüğü dedenin tecrübelerinden yararlanma yoluna gider, konuyla ilgili düşüncelerini onun vasıtasıyla ifadeye çalışır:

"Torunlarım" diye söze başlayan dede, kundağının bu evde bağlandığını; salıncağının tatlı tatlı ninnilerle bu evde sallandığını; ecdadının kim/kimler olduğunu bu evde öğrendiğini; bu evde benliğini/kimliğini idrak edip "hâlis Türk" olduğunu; ırz, namus, edep ve terbiyenin bu sevimli evde verildiğini anlatır. Bu ocağın "bir mukaddes mektep" olduğuna dikkat çeker. Torunların da bu evi birçok yüksek ve yüce değerlerin öğretildiği "bir rahle", bir kürsü gibi görüp sevmeleri gerektiğini arzu eder.

Dede kendi hikâyesini naklettikten sonra torunların, baba ve annelerinin hikayesine değinir. Babalarının çocukluğunun bu evde geçtiğini, beşiğinin bu evde sallandığını; annelerinin de gelinlik duvağıyla bu eve geldiğini bildirir.

Dede, nihayet, üçüncü kuşak olan kendilerinin/torunların da gözlerinin "bir mübarek kucak" olan bu evde dünyaya açıldığını söyler, bu evi bir "ana bağı" gibi sevmelerini ister.

Görüldüğü gibi, Mehmet Emin Yurdakul mekâna, "Baba ocağı"na fiziki özellikleri ile değil, sahip olduğu aşkın değerler açısından yaklaşır:

- "Ecdadım", soyun sopun, milliyetin öğrenildiği, benliğin idrak edildiği bir "ocak" olduğunu

- "İrz", "namus", "edeb" gibi dinî, millî, ahlâkî ve sosyo-kültürel değerlerin öğrenildiği "bir mukaddes mektep" olduğunu;

- Mahremiyeti koruyan, aynı zamanda korunan bir "aziz yuva" olduğunu;

- İçtenliği ile Ana bağı gibi "bir mübarek kucak" olduğunu belirtir.

Bu yaklaşımı ile Mehmet Emin Yurdakul'un, bir bakıma, "Mekânın Poetikası"¹⁷nı yaptığı da söylenebilir. (s. 310)

Çocuğun "Baba Bucağı"na olan muhabbetinde birinci derecede anne sevgisinin yer aldığına işaret eden Mehmet Emin Yurdakul, "Anneciğim" adlı iki dörtlükten meydana gelen şiirin birinci dörtlüğünde, -çocuğun ağzından- bir annenin "her rahatı unutup" büyük fedakârlıklarla çocuğunu büyüttüğünü anlatırken ikinci dörtlükte, gösterilen bu şefkat ve fedakârlıklar karşısında çocuğun da annesi için yapması gerekenleri ifade eder; bunların başında da anneye karşı duyulan sevgi, saygı, merhamet ve sorumluluk bilinci gelir. (s. 311)

¹⁷ Gaston Bachelard, (çev. Alp Tümertekin), *Mekânın Poetikası*, İtaki Yayınları, İstanbul 2017.

Mehmet Emin Yurdakul “Babacığım” adlı şiirinde de -yine çocuğun ağızından-babaya olan merhamet, sevgi ve saygıyı dillendirir. Önceleri, babanın hayatla mücadelesini, evin geçimini sağlamaktaki çabasını anlamadan bilmeden, ondan olur olmaz isteklerde bulunan, hatta “Can sıkıcı bir sesle haykırarak Al” diyen ve aldırtaan çocuğun bir gün çalışan işçilere rastlayıp onların “kanlı terler” döküp, “bin zahmetle dişini tırnağını sökerek” nasıl para kazandıklarına şahit olduktan sonra, evvelki isteklerindeki sınırsız ve sorumsuzluğun farkına varır:

“Bundan sonra ben senden öyle şeyler istemem;” dediğini nakleder. (s. 315)

Mehmet Emin’e göre tabiat, her taraftan parlak güzellikleriyle insanların yüzüne gülümserken, her şey sevimli, hoş ve aydınlık görünürken; hayat, tam aksine, görüldüğü gibi güzel ve aydınlık değildir. Zirâ her şeyde hiyânet, her yerde tuzak vardır; hatta dost görünen bir sine bile vefasız bir kucak olabilir.

Yine Mehmet Emin’e göre, toplumun bu hastalıklardan korunabilmesi ancak aziz kadınların/annelerin “o melekçe duyguları”nın “çocukların ruhlarında yer bul”ması ile mümkün olacaktır.

Zira bir başka şiirinde de belirttiğimiz gibi, Mehmet Emin Yurdakul için aile, “mukaddes bir mektep”, anne de çocuğun ilk öğretmenidir. İlk “nefes” ondan, ilk “söz” de ondandır.

*“İşte o gün insan-oğlu şimdikinden şen olur;
Biraz daha çokça güler, biraz daha az ağlar!” (s. 315-316)*

Mehmet Emin Yurdakul bireylerin ruhen sağlıklı büyümelerinde ailede yaşanan sevgi ve muhabbet ikliminin son derece etkili olduğunu anlatırken daha samimi ve daha sıcak bir üslup için “Baba Bucağı”nda sözü ailenin en büyüğüne, dedeye bıraktığı gibi, “Sofra Başı”nda da -yine aynı maksatla- sözü çocuğa bırakır; onun ağızından evde “bir sininin etrafı”nda vücut bulan ailenin ortak duyusuna tercüman olur.

Şair evin, sofranın ve sofrada oturanların fiziki tasvirine yer vermeden, sofrada yaşanan “düğün” neşesini çocuğun ağızından özetler:

*“Sofra başı... Oh, burayı pek severim,
Evimizde küçük yemek odasında,
Annem, babam, kardeşlerim, biz hepimiz
Bir sininin etrafına diziliriz
Ben bu aziz vücutların ortasında
Gâh dinlerim, gâh söylerim, gâh gülerim.
Ben burada düğün gibi zevk bulurum;
Cıvıldaayan kuşlar gibi şen olurum.”*

Görüldüğü gibi bu sofraya, sadece karın doyurmak için değil, karın doyurmaktan öte, ortak bir duyusunun, ortak bir düşünüşün paylaşımı için kurulmuş. Bu sofrada birlikte konuşmuş, birlikte dinlemişler ve birlikte eğlenmişlerdir. Denebilir ki aile, bu meşveret sofrasında ekmekten ziyade, bir sevgi, bir gönül paylaşımında buluşmuş, muhabbet etmişlerdir.

Şair, sofraya başı muhabbetinin ailenin bir hayat tarzı, bir yaşama üslubu olduğuna şöyle dikkat çeker:

*“Bu sinide büyük dedem yemek yemiş
Ve babama, “En zenginlik muhabbettir,
“Bir sofrada muhabbetle yenen yemek,
“Hattâ kuru bir esmerce yavan ekmek
“En lezzetli ballı börek tadı verir,
“Bunu sen de bir vazife eyle!” demiş.*

Atalar bu sofrayı böyle kurmuş, kendilerinden sonra gelenlere de bir “vazife” olarak vermiş, devamlılığını istemişler. Böylece mekân; ev, sofraya başı ailenin zaman içerisinde “ortak hafıza”sı ve “kültür bellek”i olmuştur. Çocuklar bir yandan bu bellekten beslenirken, bir yandan da söz konusu devamın halkaları olmuşlardır. (s. 313)

Mehmet Emin Yurdakul çocuklardan bahseden şiirleri içerisinde “Kesildi mi Ellerin?...”de çok farklı bir portre çizer; yoksul, dul bir kadının kimseye muhtaç bırakmadan mum ışığında el dikişi yaparak büyüttüğü oğlu tarafından tartaklanmasını anlatır:

Sağlığında, parasını “Vur patlasın, çal oynasın, şurada burada yediren”, yarını düşünmeden yaşayan savurgan bir babadan geriye kalan yoksul “bir dul kadın” ile kazanmadan harcayan, çalışmadan yaşayan bir oğulun diyalogları üzerine kurulmuş bu manzum hikâyede Mehmet Emin Yurdakul, bir yandan “bir kör mumun ışığında” el dikişi dikerek kimseye muhtaç olmadan yetim çocuğunu büyütme çabasına bir annenin fedakârlığına dikkat çekerken, diğer bir yandan da, bu fedakârlığın kıymetini anlamak ve algılamaktan yoksun bir oğulun Hak ve adalet duygusundan uzak, annesine hakaret eden, el kaldırıp tartaklayan, hatta öldürmekle tehdit eden bir “hâin evlât” oluşuna dikkat çeker.

Her bakımdan, evlâdını kendisi için bir varlık şartı, bir yaşama sebebi olarak gören; sevinç ve kederinin kaynağı sayan; dünyayı onunla anlamlandıran bir annenin, ne yazık ki, “para için insanlıktan geçen” bu oğul tarafından “kınalı saçlarından tutarak acımadan, titremeden” bıçaklanmasını trajik bir üslupla hikâyeye eder. Annenin, bu yaşadıkları karşısında şaşkınlığını şöyle ifade eder:

*“Bu ne yürek? Para için insanlıktan geçiyor;
Bu ne alçak susayış ki ana kanı içiyor;
Seni böyle kimler etti kanlı cellât, canavar?..”*

Bu anlatımda, özellikle “Seni böyle kimler etti kanlı cellat, canavar?...” ifadesi üzerinde düşünülmesi gereken bir sorudur. Bunun doğrudan doğruya çocuk eğitimi ile ilgili olduğu açıktır.

Bilindiği gibi, çocuğun eğitimi önce ailede başlar ve ilk öğretmeni de annesidir. Sonra, aile dışında, çocuğun irtibat ve ilişkilerde bulunduğu çeşitli düzeylerdeki ortam ve yapılar; devam edeceği eğitim kurumları ve öğretmenleri çocuğun “duyuşsal ve bilişsel” dünyasının oluşumunda birinci derecede etkilendirir.

Denebilir ki, Mehmet Emin Yurdakul’a göre, çocuğun yetişmesinde gösterilen anne şefkati ve yapılan fedakârlıklar tek başına yeterli olamaz; çocuğun, kendisinden başkalarını sevmesi ve onlara karşı sorumlu olduğunu da bilip öğrenmesi gerekir. Bundan başka, çocuğu kuşatan çevreler, içinde bulunduğu sosyal yapılar da ruhen, zihnen ve bedenen sağlıklı olmalıdır. (s. 59)

2.2. Okulda Çocuk

Bilindiği gibi, çocuğun aileden sonra içinde bulunduğu sosyal birim okuldur. “Anne kucağı”nda, “Baba ocağı”nda çok tabii şartlarda edindiği bilgiler, okulda takip edilen programlar, verilen dersler doğrultusunda tamamlanır; eğitim kademelerinde bireysel ve toplumsal hayatın ihtiyaçlarına göre yeni bilgiler edinir. Gayreti ve kabiliyeti ölçüsünde hayatı ve insanı tanıma, yorumlayabilme becerisine sahip olur.

Ailede çocuğun eğitim ve öğretiminde, özellikle anne-baba özne durumunda iken okul sürecinde özne değişir; “edinim”lerinde özne, çocuğun kendisi olur; bundan sonra eğitim-öğretim süreçlerinde, aşama aşama kendini gerçekleştirme çabasına girer. Mehmet Emin Yurdakul’un da bu süreçte çocuğun zihinsel ve duygusal olarak sağlıklı bir yapıya sahip olması yolunda, şiirlerinde birtakım uyarıcı telkinlerde bulunduğunu söyleyebiliriz.

Mehmet Emin Yurdakul “Sabah” adlı şiirinde “Yavrucuğum” sözünü “Şafak, Çil horoz, Yeşil kırlar, yavru kuşlar, kuzucuklar...” gibi sevgi ve güzellik ifade eden kelime guruplarıyla birlikte kullanır, bu kelimelerin yarattığı çağrışım dünyasında anlamlandırır.

Şafak söker, Çil horoz uykuda olanları uyandırır, tabiattaki uyanışa dikkat çeker: Yeşil kırların pembe nura boyandığını, yavru kuşların yuvalarında uyandığını, kuzucukların otlamağa gittiğini haber verir, “yavrucuğum sen de” artık kalk, uyan!..” diyerek çocuğun uyanmasını ve etrafa dikkatle bakmasını ister:

Takep eden mısralarda bu uyanış ve hareketin sadece tabiatta olmadığını; yerle gök arasında kuzulardan, kuşlara kadar bütün canlıların kendilerine mahsus hareket halinde olduklarını gösterir. Şair bununla da kalmaz, çocuğun dikkatini insanlara yöneltir, onlardaki gayreti gösterir:

*“Bu saatte bak her yerde gayret var,
Kimi insan sapanını sürükler,
Kimi insan ocağını körükler,
Herkes işe kendisini hazırlar:”*

Her insanın mesleğine göre iş başında olduğuna dikkat çeken Mehmet Emin, çocuğun da kendi işinin başında olması gerektiğini hatırlatır, derse hazırlanmasını ister.

Denebilir ki Mehmet Emin Yurdakul; çocukları kuşlar, kuzular, çiçekler kadar sevimli ve güzel görmekle birlikte, onların da hayatın içinde bir iş, bir meslek sahibi olmalarını işaret eder. Sapan peşindeki bir çiftçi, ocak başındaki bir demirci gibi onların da bir “iş başı”nda bulunması, ders çalışması gerektiğini belirtir. (s. 312)

Mehmet Emin Yurdakul Sabah adlı şiirinde olduğu gibi, “Mektepli” şiirinde çocuğun hayata bakışına dikkat çeker, olması gerekeni ifadeye çalışır. Mehmet Emin’e göre birey, - hangi yaşta, hangi meslekte ve hangi zamanda olursa olsun- önce kendisine, sonra da kendisinden başkalarına karşı bir sosyal sorumluluk duygusuna sahip olması gerekir. Bu sorumluluk, yaşamının gereği olduğu kadar da bir millî görevdir.

*“Arkadaş,
“Ben bir küçük askerim:
“Benim de damarımda o kan var;
“Gözlerim o ateşle parıldar,
“Ben dahi cenk eylemek isterim”*

diyen çocuğun, damarındaki kanın gereği olarak kendisini “küçük asker” olarak görmesi bir “mensubiyet” duygusunun ifadesi olduğu kadar, “Ordu-Millet” anlayışının da bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. “Ordu-Millet” *terkibi Türk ordusunu diğer milletlerin ordusundan ayıran temel özelliklerden biridir. “Türklerde eli silah tutan kadın-erkek, yaşlı-geç herkes askerdir. Türklere “ordu, millet” denilmesinin sırrı da burada yatmaktadır.”*¹⁸ Çünkü “*Bozkır hayat şartları aslında kendine en uygun orduyu çıkarmıştır. Eli silah tutan herkesin asker, her askerin de her an hazır olduğu bir ordu söz konusudur... Türk toplumunda eli silah tutan askerdir. Bu yüzden askerliğe özel bir meslek gözüyle bakılmazdı. Kendisini, ailesini, malını, boyunu milletini korumak isteyen herkes asker gibi yetişmek mecburiyetindedir.*”¹⁹

Bu görev, herkesin işine, mesleğine göre yerine getirilir; çömlekçi atölyesinde, demirci örs başında; çiftçi sapan peşinde, doktor, hemşire hasta başında olurken eğitimci de öğretmen ve öğrencisiyle dersin başında olur. Hayat için, yaşamak için gerekli “marifet”i edinir.

Eğitim süreçlerinde çocuğun aşama aşama edineceği bilgi ve marifetlerin doğrudan öznesinin kendisi olacağını yukarıda söylemiştik. Mehmet Emin Yurdakul, diğer bazı şiirlerinde olduğu gibi, bu şiirde de sözün öznesi olarak çocuğun kendisini tercih eder. Yapılması gerekenleri ona söyler.

“Ey çocuk, kuvvetin ne ?
 “Ma’rifet!
“Kalemim, bana silah olacak,
Kitabım, bir kal’alık edecek,
Günlerim fütuhâtla dolacak,
Here yere benim ünüm gidecek”
“Ey asker, düşmanın Kim?”
 “Cehalet!..”

Görüldüğü gibi, mektepli “küçük asker”in de kuvveti “marifet” olacak; silah yerine kalemimi kullanacak; kitaplardan beslenecek, düşünüp üretecek, insanlar bilgilenip cehaletten kurtulacaktır. (s. 317) Böylece, cepheadeki askerin topla tüfekte kazandığı zaferler, cephe gerisinde vaziyet almış ticaret, sanai, ekonomi, sağlık ve eğitim askerleriyle sağlam zeminlere oturur, millet geleceğinden emin olur.

Mehmet Emin Yurdakul, “Evet yavrum...” ifadesiyle başlayan –babacan- nasihatleri ihtiva eden “Bir Genç Kız’a” adlı şiirde musikinin, fikre kanat verip yükseklerle çıkardığını, ruhu aşkın parlak sahillerinde gezdirdiğini; gönüllerde binlerce hülyanın rüzgarını estirdiğini, öksüz kalan hayata teselliler verdiği gerçeğini kabul eder. Fakat, bir genç kız için bunlardan daha “elzem”, daha öncelikli şeylerin olduğunu işaret eder: Gün gelir gençlik rüyalarının biteceğini; kıskanç sevginin yerini şefkat duygusunun alacağını; nihayet beşikte bir bülbül

¹⁸ Abdülkadir Donuk, “Türk Ordu Teşkilatının Yabancı Ordulara Te’siri Mes’esi,” Feridun M. Emecen (ed.), *Eskiçağ’dan Modern Çağ’a Ordular*, Kitabevi, İstanbul 2008, s. 183-191.

¹⁹ Ahmet Taşağıl, *İslam Öncesi Devirde Türk Ordusu*, Feridun M Emecen (ed.), *Eskiçağ’dan Modern Çağ’a Ordular*; Kitabevi, İstanbul 2008, s.153-181. (Geniş bilgi için bk. İbrahim Kafesoğlu Türk Millî Kültürü, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1996, s. 269-279.

sesin kendisine “Anne!...” diyeceği günlerin geleceğini söyler. İşte o zaman bir genç kızın “annelik san’atı”nı bilmesi gerektiğini vurgular. Aksi halde:

*“Eğer ki sen annelik san’atını bilmezsen,
Yavrucağın hayatın kavgasında düşecek;
Etrafına en zalim yoksulluklar üşecek.”*

der, hayat kavgasında onun acı acı iniltilerinden kulağına her makamdan hıçkırıkların geleceğini ve kalbini kurşun gibi deleceğini haber verir.

Görüldüğü gibi, Mehmet Emin Yurdakul’un nasihatleri bir genç kızın “annelik san’atı”nı öğrenmesi gerektiği düşüncesinde odaklanmıştır. Şaire göre annelik, çocuk doğurmakla değil, onu büyütüp yetiştirmekle başlar ki; bu, bir sanattır; tıpkı diğer sanatlar gibi bir bilgi, bir marifet gerektirir. Bu sebeple yarının anneleri olacak bugünün genç kızlarının, hülyaların romantik dünyasından ziyade, yaşanan hayatın gerçeklerine göre kendilerini hazırlamaları; bilgili ve marifetli olmaları gerektiğini belirtir. (s. 97)

Mehmet Emin Yurdakul, “Bir Genç Kız’a” nasihatlerinde olduğu gibi, “Bir Delikanlı’ya” da nasihatlerde bulunur; her genç gibi, bu gencin de eski cihanları yıkıp, her gün coşkun denizlerin dalgalarından sahile çıktığını, karanlık geceleri hep parlak ve aydınlık gördüğünü, hatta kış mevsiminin bile kendisine zambaklar sunduğunu, her şeyin ve herkesin kendisini alkışladığını zannettiği uyarısında bulunur; bununla da kalmayıp kendince kurduğu yeni dünyalarda, gerçekleşmesi mümkün olmayan hayallerle avunduğunu, bu hayallerin dışında bütün güzelleri çirkin gördüğünü söyler, nihayet delikanlıya şu uyarıda bulunur:

*“Lâkin sen bir uçuruma düşmeyeyim der isen
Biraz alçal o yükselmek istediğin göklerden;
O ruhunu bulutların kucagında uyutma.*

*Tabi’atı büyük tanı; fakat yere, “dar” deme;
Sevgin için bir yuva yap; fakat melek isteme,
Sen toprağın evlâdısın, bunu asla unutma”*

Görüldüğü gibi şair, bu uyarılarında, genç delikanlıya, bir uçurumdan aşağıya düşmemek adına, hayal alemine kapılmadan, gerçeklik dünyasında yaşanabilecek bir hayatı işaret eder. Mehmet Emin’e göre tabiat bütün hakikatleri ve güzellikleri içinde saklar. Bunu görmek ve anlamak için tabiatı “büyük tanımak” gerekir. Aksi halde yaşadığı dünya insana “dar” gelir; hayallerine sığır, kendince dünyalar yaratır, ruhuna özge “melek” aramaya başlar. Bütün bunlar insanın tasavvur dünyasında oyalanmasından, ruhunu avutmasından başka bir şey değildir. Çünkü hayatın hakikati hülya âlemleride değil, tabiattadır; üzerinde yaşadığımız topraktır. Bu sebeple şair: “Sen toprağın evlâdısın, bunu asla unutma,” mısraı ile şiirini tamamlarken, bir bakımdan insanın yaratılış “hikmeti”ni hatırlatır; hatta bunu asla unutmamasını tembih eder. Böylece bir “Yaşama felsefesi”nin de kapısını aralar. (s. 97-98)

2.3. Toplumda Çocuk

Mehmet Emin Yurdakul şiirlerinde hayatın zorluklarından habersiz, tabiatın güzelliklerine; Mavi göğe, bulutlara, göllere, akan suya, uçan kuşa, çiçeğe, minareye, kiliseye, her yere; yangınlara, hançerlere, her şeye gülen gül dudaklı “küçük vatandaşlar”ın

masumiyetini (s. 76) tasvir ederken bir yandan da toplumda hayatın türlü zorlukları ile mücadele eden “yetim, kimsesiz, zavallı çocukların yoksulluklarını ve hayat mücadelelerini mısralarına taşır, “büyük vatandaşlar”ın dikkatlerine sunar.

Mehmet Emin Yurdakul, “Ahiretlik” adlı şiirde, yoksulluktan bunalan bir Anadolu kızının bir çift öküz parasına, bir zengine birkaç yıllığına hizmet için verilmesini anlatır:

Çıkık yanakları, mini mini ağzı ve her bir hali ile bir Anadolu goncası olan bu köylü kızın iç çekişlerinde, titrek sesinde, kızarmış gözlerinde, melül, mahzun bakışlarında büyük bir acı, derin yoksulluğu okuyan şair, kızla aralarında geçen konuşmada, bu yoksulluğun hikayesine dikkat çeker:

Bolu'nun bir köyünden, ailesinden; anasından, babasından, bacasından uzak, İstanbul'a gelmiş olan bu kızcağız:

...

“Bunaldık;

“Tarlamızı süremedik; yiyeceksiz, aç kaldık.”

“Peki, senin İstanbul'a gelmen ile n'olacak”

“Benim birkaç yıllığımla babam öküz alacak” der.

Görüldüğü gibi, şair birkaç mısra bu kızcağızın hikâyesini özetledikten sonra,

“Ne acıklı bir hâldir bu?... Baba evlâd satıyor;

Bir ma'sûmun gözlerine her gün yaşlar doluyor;

Bir el onun bal ömrüne her gün agu katıyor;

Bir çift öküz uğrunda bir kız kurban oluyor.” der.

Şaire göre bu, yalnız Bolu'nun bir köyünden İstanbul'a giden kızın trajedisi değil, memleketin anasız, babasız, yoksul bir “Anadolu goncası”, bir “bereli gülü” olan kız çocuklarının trajedisidir. (s. 52)

Mehmet Emin Yurdakul “Kibritçi Kız” adlı şiirde ise “hasta, ekmeksiz” annesine bakmak için merhametli beylere “Üç kutusu on para!”ya kibrit satmaya çalışan babası bilinmeyen bir kızcağızın hayat mücadelesini anlatır:

“Yavrucuğun o lepiska, gür saçları dağmık;

/Gözlerinin altı çürük, yüzü kirli ve yanık;/

Üstü eski, ayağında koca bir çift kundura

Şu tâli'siz kızcağız da bir lokma ekmek için

Bütün gün sokak sokak: kibrit diye dolaşiyor bütün gün

Nice çirkin, frengili yüzlere:

“Benim güzel beyim!” diyor, belki günde yüz kere...”

Bu tâli'siz kızın hasta yoksul annesine bakmak için çırpındığına kimsenin bakmadığını, hatta babasız oluşundan dolayı da zaman zaman “piç” denerek incitildiğine dikkat çeken Şair, yaradılışın kanununa boyun eğerek dünyaya gelmiş olmasında bu “Ma'sumcuk”un suçsuz olduğunu, bu sebeple “alçak” görüp incitilmesinin doğru olmadığını belirtir. Aksine kimsesizliği, yoksulluğu ve çocukluğuna rağmen çalışmaktan başka bir yola sapmadan, kimseden ekmek dilenmeden, kimseye boyun eğmeden “üç kutusu on para” kibrit satmak suretiyle hayata tutunma çabalarını dikkate değer bulur. (s. 57)

Mehmet Emin Yurdakul, “Ahretlik” ve “Kibritçi Kız” adlı şiirlerindeki kimsesiz kızcağızların hayatlarının yanında “Zavallı” adlı şiirde bir başka zavallıların hayatına dikkat çeker. Bunlar, yoksulluk ve kimsesizliklerinden dolayı evlenen veya evlendirilen genç kızlardır.

Köy muhtarı askerlik kur’asını çeken oğlunu askere göndermemek için üç dört köyün içerisinden genç güzel, fakat kimsesiz ve yoksul bir kızcağızla evlendirir, oğlunu askerlik hizmetinden kurtarır. Fakat çok geçmeden, bir yıl sonra bu kızcağız, bir kadının beslemesi olur, Dirlik yüzü görmez; bir dul kadın gibi gözü yaşlı, yüreği yaşlı, yanık dolaşır, her gece ah eder... Irgat gibi bayırların sırtında, yumruk, sopa altında çalıştırılır... Bununla da kalmaz, evden kovulmak istenir.

Bu şiirde de dikkat, sadece kadına yönelik değil, aynı zamanda toplumsal hayatın işleyişinedir. Öncelikle evlenme şekline ve aile kuruluşuna, muhtarın nüfuzuna ve askerlik hizmetine gitme veya gitmekten kaçma... gibi hususlar da eleştirinin odağındadır. (s. 47)

Mehmet Emin Yurdakul, yukarıda gördüğümüz “zavallı kimsesiz yoksul” kız çocukları gibi erkek çocukları da şiirin konusu yapar. “Yetim Çocuk Yahud Ahmet’in Kaygusu” adlı şiirde, ıssız bir dağın eteğinde, viran bir köyde; on yaşında, üstü başı eski püskü, yalın ayak, bağı yanık; boynu bükük olarak tasvir edilen bir çocuğun, askerden dönmeyen babasını bekleyişini anlatır.

Üçer mısralı sekiz bentten meydana gelen şiir, dayısının himayesinde kalan Ahmet’in babasına olan özlemi üzerine kurulmuştur. Ancak anlatılmak istenen duygu bununla sınırlı değildir. Şöyle ki,

*“Harman vakti dayısının bahçesinden koparıp
Sakladığı elmaları samanlıktan çıkarıp
Göğsü üzerinde sıkı sıkı tutuyor.”*

*Uzaktan yola doğru bir karartı görünce,
Her genç reçber tarlasından köycüğüne dönünce,
‘İşte odur, odur’ diye sevinerek koşuyor.”*

...
*Köyümüze askerliği bitirerek dönen çok,
Çiçek ayında gitmişti, bugüne dek haber yok,
Babacığım nice olmuş? Yolculardan sordun mu?”*

Görüldüğü gibi, bu mısralarında Ahmet’in sadece yetim kalışı değil, kimsesiz ve yoksulluğu da dikkatlere sunulur. Vatan yolunda can verenlerden geride kalan kadın ve çocukların vatanda böyle kimsesiz ve yoksul kalışları; ayrıca Ahmet’in dayısının bahçesinden elmaları koparıp samanlıkta saklaması; sonra göğsünde tutup babasının yollarını beklemesi, ayrıca, devre mahsus trajedinin bir başka boyutunu gösterir. (s. 30)

Mehmet Emin Yurdakul, çalışmakta herhangi bir sağlık problemi olmayan kimsesiz yoksul çocukların tüm imkânsızlıklarına rağmen kimseden bir yardım beklemeden, dilenmeden; yaşamak, hayatlarını devam ettirmek çabalarını takdir eder ve dikkate şayan görür. “Sürücü” adlı şiirde böyle bir çocuğu anlatmaya çalışır.

Bu şiirde de “Ahretlik” şiirinde olduğu gibi, bir “kimsesiz, sefil çocuk”la karşılaşırız; Bunun da “evi barkı, kimi kimsesi” yoktur; geceleri “ahırdaki gübrelikte” kalmaktadır. Şair,

çocuğun durumunu dikkatlere sunarken “Ben” ve “O”nun karşılaştırması ile şiire başlar, “Ben” ve “O”daki zıtlıklar üzerinden Sürücü çocuğu anlatmaya çalışır:

*“Gidiyorduk: Kar üstünde bir incecik çığardan;
Gidiyorduk: İri buzlar sarkıtmıştı her saçak;
Gidiyorduk: Ben hayvanın üzerinde, o yayan
Gidiyorduk: Ben giyimli, o zavallı yal’nayak.”*

Şair, takip eden mısralarda çocuğun “yırtık pırtık bir urba”nın içerisinde, yarı örtük, yarı çıplak bir vaziyette; “soğuktan mosmor olmuş, çatlamış dudaklarının altında, dişlerinin birbirine vurduğunu” söyler. Şiirin devamında, mesele “Sen” ve “Ben” karşılaştırılmasına ve hatta iki ayrı sosyal tabakanın karşılaştırılmasına dönüşür:

Sen “böyle bir kış gününde”, kim bilir “hangi ahır önünde, aç ve çıplak bir dilenci gibi titrer, dururken, ben senin bu acı hallerini düşündükçe, “Ateşleri beyaz küllü mangalımın başında” sanki “vücutuma kar yağıyor”, ben de senin gibi titremeğe başlıyorum der. Çocuğun sefaletini kendi içinde hissetmeğe başladığını belirtir.

Bu karşılaştırma ile denebilir ki şair, sadece çocuğun kimsesiz ve yoksulluğunu, kimseden bir şey dilenmeden, günde “bir Metelik”e çalışarak hayatta kalma mücadelesini anlatmakla yetinmiyor, “Ateşleri beyaz küllü mangalın başında” oturanların da bu “sürücü” şahsında, yoksullar tabakasına, özellikle kimsesiz çocuklara karşı duyarlı olmaları gerektiğini sezdirme gayretindedir. (s. 56)

Yukarıda gördüğümüz gibi, Mehmet Emin Yurdakul, toplum hayatında yoksul ve kimsesiz çocukların yaşamak mücadelesindeki yalnızlıklarını insani duygular etrafında tasvir ederken onların bu yoldaki mücadelelerini doğrudan olmasa da dolaylı olarak örnek gösterir. Hayatın içinde azimli, umutlu ve gayretli olmak gerektiğini “Örs Başında,” “Demirci”, “Çömlekçi”, “Balıkçı” adlı şiirlerde ifadeye çalışır.

“Demirci” adlı şiirde Yurdakul, bir demircinin zavallı, sefil, küçücük bir çocukken, çalışma azmi ve başarmak gayreti ile hayatın türlü zorluklarıyla mücadele ederek örsünün önünde, ocağının başında memleketin namuslu bir insanı, bir ustası oluşunu kendi ağzından hikâye eder. Bir bakımdan demircinin hayata bakışını ve mücadelesini çocuklara, hatta gençlere örnek gösterir.

Demirciye göre,

*“... Benim gibi en sağlam,
En kuvvetli kollara sahip olan bir adam
Kendi gibi bir kuldan
Bir merhamet umarak ekmeğini dilenmez;
Yeryüzünde kendine av bulacak bir aslan
Başkasına güvenmez;
Her bahtiyar alında bir kavganın teri var;
Eğer kişi isterse tâli’ini kucaklar!..”*

Yaşanmış, hayatın tecrübelerinden süzölmüş, âdetâ birer özdeyiş mahiyetinde olan bu ifadelerle Mehmet Emin Yurdakul, çocukların hayatın zorluklarına boyun eğmeden, kimsenin merhametine sığınmadan kendi azim ve gayretleriyle yıkılmadan ayakta kalmaları, yaşamaları gerektiğini işaret eder. (s. 87)

Yurdakul, “Örs Başında” da çalışma hayatında insanın başarılı olabilmesi için uymak zorunda olduğu birtakım ilkelerden söz eder. “Demirci” başlıklı şiirde olduğu gibi, bu şiirde de insanın hayattan bir tad alması, gönlünce yaşayıp mutlu olması için çalışması gerektiğini vurgular. Şair, bu şiirde, Örs başında çalışan bir babanın ağzından, işten sıkılan oğluna söyledikleri ile bir hayat anlayışının, bir yaşama üslubunun ilkelerini işaret eder; bu ilkelerin başında ise çalışmak ve çalışkan olmak gelir. Zira bu dünyanın çalışıp ekmeğini kazananlar için bir cennet olduğu kadar, yoksullar için de bir cehennem olduğuna dikkat çeker:

*“Evet yavrum, bu dünyada safâ sürmek istersen.
“Sen de örsün hakkını ver, kolda kuvvet var iken;
“İş başında biri sana ‘Kalk gidelim’ deyince
“ona de ki: Bırak beni, şimdi benim iş vaktim;
“ocağımdan başka yerde yoktur benim ümidim;
“önce çekiç, alın teri; odan sonra eğlence...” der. (s. 88)*

“Çömlekçi” adlı şiirde Mehmet Emin Yurdakul, muhayyilesinde, bir sabah kırlarda, bayırlarda bir baba oğulun birlikte gezip dolaşmalarını, su başında testisini doldurmak için bekleyen bir çocukla karşılaşmalarını tasavvur eder.

Çalışmanın bu dünyada herkes için bir “kanun,” hatta “mukaddes bir vazife” olduğunu düşünen şair, bu konuda söyleyeceklerinin bir kısmını babanın ağzından dillendirirken, bir kısmını da çömlekçinin içsel gerçekliğinden duyurmaya çalışır. Her iki konuşmanın da muhatabı alıcı konumunda bulunan çocuktur.

Şaire göre yerle gök arasında tabiat gizli zenginlikler hazinesidir. Üzerinde gezip dolaştığımız kuru toprağın bile işlemesini bilen ellerde bir sanat eserine dönüşebildiğine çömlekçi ve elindeki testiye örnek gösterir:

Bak, oğlum! Sakın toprak deyip hor görme, o bir aziz sinedir; çocukları üstüne titreyen bir ninedir. Ondandır bir şey isteyen hiçbir vakit boş kalmaz; yoksulluğun karanlık zindanında bunalmaz; o terli alınları alkışlar, nasırlı ellere zenginlikler bağışlar. Şenlikli yuvalar, mesut insanlar hep onun eseridir, der. Bu sebeple çalışmanın herkes için bir kanun olduğunu belirtir. Şiirin takip eden mısralarında -yukarıdaki düşüncelerini doğrular mahiyette- çömlekçinin kafasından geçenlere tercüman olur:

Bir insanın elinden bir şey yapmak gelirken zengin yerin üstünde yoksul kalmak izah edilemez. Eğer bu dünyada kişi sefil olmuşa bu doğrudan kendisinin suçudur. Çünkü istese, bu yolda çalışıp gayret gösterse o da saadet sarayında oturabilirdi.

Çömlekçinin içinden geçenler bununla sınırlı kalmaz. Şair sanatın iyisi kötüsü, güzeli çirkini olmadığını, ekmeğini kazanmak yolunda severek ve inanarak yapılan her işin güzel ve kutsal olduğunu yine çömlekçi ile dile getirir:

*“Çömlekçilik, hayır ben, hiçbir işten utanmam;
“Canım tende oldukça çalışmaktan usanmam;
“Benim kirli önlüğüm bana büyük şan verir;
“Bir sanat adamı olduğumu gösterir;
“Yüzde isler, çamurlar... bunlar leke değildir.
“İrz ve namus karası alını yere eğildir.
“Yiyeceğim ekmeği terim ile kazanmak...
“Benim için mukaddes bir vazife olacak !..*

Çömlekçinin içsel gerçekliğinin ifadesi olarak takdim edilen bu mısralar ile şair, bir bakımdan oğula yöneltilen babacan nasihatlerin sınırlılığında çıkar; toplumsal hayatın belirleyici kurallarından ziyade, bireysel hayatın belirleyici içsel soyut dünyasına yönelir; tutum ve davranışların terbiyesinden öteye, duyuş ve düşünüş dünyasının terbiyesine, bir başka ifadeyle kalbî ve zihnî faaliyetlerin terbiyesine odaklanır. “Bak oğlum” hitabıyla başlayan bu anlatımlardan sonra şair, düşüncelerini şöyle özetler:

*“Bak evlâdım, ne mübarek bir iştir;
“Şu çiğnenen toprağa nasıl şeref vermiştir.
“Bir ustanın elinde her şey değer buluyor;
“Hakir çamur yığını hâlis altın oluyor...”*

“Çocuklar” adlı şiirde çocuk sevgisinin vatan sevgisiyle birleşmesi gibi, bu şiirde de toprak sevgisi çocuk sevgisiyle birlikti düşünülmüştür. Toprağın değer kazanıp şeref bulması, üzerinde yaşayanların duygu, düşünce ve eylemleriyle ilgili olması; çocuk dünyasında toprağın vatanlaşmasına zemin hazırlanmıştır. (s. 100)

Biyografisinden Mehmet Emin Yurdakul’un orta halli bir balıkçı aileden geldiğini biliyoruz. “Balıkçı” adlı şiirinde ekmeğini denizden kazanan bir balıkçı babanın ailesini geçindirme yolunda verdiği mücadeleyi, bu hayata dair gözlemlerinden de yararlanarak, baba-oğulun karşılıklı konuşmaları çevresinde anlatmaya çalışır.

Bu şiirde de yine şair somut dünyadan örnekleme çocuğun soyut dünyasının başta aile muhabbeti olmak üzere birçok yüksek değerle yoğrulup şekillenmesine imkân sağlar.

Çılgın denizin azgın sularında akıntıya kapılmadan kürek çekip ailesini kimselere muhtaç bırakmadan geçindirmeye çalışan bir balıkçı babanın hayat karşısında verdiği çetin mücadeleyi babanın ağzından şiirin dilinde ifade eder: “Sevgi”- “Muhabbet”- “Şefkat”- “Merhamet”- “Gayret”- “Mutluluk” gibi insanî duyguların örgüsünden meydana gelen şiirde önce babanın zorlu hayat mücadelesini özetler:

*“..... Hey çocuk!
“Biz küçükten mayamızı terler ile yoğurduk;
“Bugüne dek ne boralar içerisinde çalıştık;
“Sen üzülme, yavrucuğum, biz zahmete alıştık;”*

diyen baba, zaman zaman da parasız kaldıklarını, hatta yorgan döşek satıp ekmek aldıklarını söyler, fakat hiç bir zaman şikâyetçi olmaz, yaşama sevincini kaybetmez; fakir kulübesinde kendisini bekleyen çocukların gülüşü ile yorgunluğunu unutup mutlu olduğunu söyler.

Mehmet Emin Yurdakul ustaca bir kurmaca ile şiirde sadece babanın macerasını nakletmekle kalmaz, özellikle bu maceradan çocuğu da haberdar etmek suretiyle onu da hayatın içine katar. Aile içinde sevgi, saygı ve sorumlulukta bir paylaşım olur. (s. 104)

*“Bana hocam derdi ki, “ey sevgili çocuğum
“Sana gülen bu hayat sade oyun değildir.
“Zaman tembel alını bir gün yere eğiltir.”
“Şu dünyada her şeyi sen kendinden bekle, um;
“Çalışırsan istikbâl sana nurlar serpecek;
“Mağrur tâli’ gelerek ayağını öpecek!...”*

dizeleriyle başlayan “İmtihan” adlı şiirde, Mehmet Emin Yurdakul yaşanmış, hayattan edinilmiş tecrübeleri “hocam”ın ağzından veciz ifadelerle ortaya koyar, çocuğu hayatın hakikatlerinden haberdar eder.

Şaire göre hayat, dün-bugün-yarın; başka bir ifadeyle geçmiş- hal- gelecek bağlamında sebep sonuç ilişkileri ile vücut bulmuş bir bütündür. Bu bütünde bir zaman dilimi diğerinden bağımsız değildir. Bugünün gerçeği dünün hayalleri olduğu gibi, yarın da bugünün hayal ve umutları olacaktır. Bu sebeple, yaşanan anın iyi değerlendirilmesi gerekir. Çünkü, bugün yaşanan mutlulukların arkasında hep dünün alın teri ve emeği vardır,

Mehmet Emin’e göre çalışmak ve başarmak sadece bireysel hayatın mutluluğu için değil, aynı zamanda toplumsal hayatın mutluluğunda bir vatandaşlık sorumluluğudur, hatta önce aileye, sonra millete karşı bir vicdan borcu; bir ahlâk meselesidir. Çünkü:

*“Bir insanı hayatından memnun eden hayâdır;
Alın yerde gezmektense yaşamamak evlâdır.”*

Buna göre denebilir ki, Mehmet Emin Yurdakul için çalışmak, sadece maddi hayatın zenginliği için değil, manevi hayatın zenginliği için de aynı derecede kutsal bir görevdir. (s. 99)

Sonuç

Bilindiği gibi, milliyetçi, halkçı ve sosyal bir şair olan Mehmet Emin Yurdakul, “Türkçe Şiirler” ile Türk edebiyatında yeni bir çığır açar. Şiirleri estetik bakımından tartışılabilir da Türkçenin ve Türk milletinin değerlerini dile getirmesi bakımından önemlidir. Söz konusu eserde, anlatılan geniş insan kadrosunda çocuklar büyük bir yer işgal eder.

Yurdakul’a göre gerek bireysel ve toplumsal hayatın sağlıklı ve mutlu olması için, gerekse millet ve devlet hayatının bekası için çocukların dikkate alınması; duygusal ve düşünsel dünyalarının başta insanî değerler olmak üzere dinî, millî ve estetik değerlerle beslenmesi gerekir.

Bu nedenle şairin, “Küçük vatandaşların’a” ithaf ile çocuklara göre yazdığı şiirler ve çocuklardan bahseden şiirler aslında “Büyük vatandaşlar”ın dikkatine arz edilmiş çocuk dünyası ve onun sorunlarıyla ilgili düşüncelerdir. Çünkü, yazımızın başına da yerleştirdiğimiz gibi, “İnsan çocuktan olur; çocuk da terbiye ile insan olur.”

Kaynaklar

- Akçura, Y. (1981). *Yeni Türk Devletinin Öncüleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Akyüz, K. (1970). *Batu Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Bachelard, G. (2017). (Çev. Alp Tümertekin), *Mekânın Poetikası*, İstanbul: İtaki Yayınları.
- Çetintaş, D. (2008). "Safahat'ın Çocukları", *I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu Poster Bildiriler*, 19-21.
- Coşkun, N. Ç. (2013). "Türk Ninnilerine İşlevsel Yaklaşımı", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4*, 499-513.
- Donuk, A. (2008). "Türk Ordu Teşkilatının Yabancı Ordulara Te'siri Mes'esi", (ed. Feridun M. Emecen), *Eski Çağ'dan Modern Çağ'a Ordular*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Enginün, İ. (1985). "Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış", *Türk Dili Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S. 400.
- Enginün, İ. (2012). "Ziya Gökalp ve Çocuk", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Enginün, İ. (2012). "Tanzimat Sonrası Edebiyatçılarımız ve Çocuk", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları 2*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ercilasun, B. (1987). "Mehmet Emin Yurdakul'un Şiir Dünyası", *Türk Yurdu*, C. 8.
- Ercilasun, B. (2014). *Türk Şiiri Üzerine*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İğdemir, U. (1945). "Yurdakul, Mehmet Emin", *Aylık Ansiklopedi*, nr. 10, 321-323.
- Kafesoğlu, İ. (1996). *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kılıç, A. F. (2014). "Mehmet Emin Yurdakul'un Şiirlerinde Kadın", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 3/4, 23-45.
- Levend, A. S. (1969) "Mehmet Emin Yurdakul", *Türk Dili*, Yıl 18, C. XX, S. 216, 701-707.
- Oğuzkan, F. (1979). "Dünyada ve Bizde Çocuk Yazınının Gelişmesine Toplu Bir Bakış", *Türk Dili*, C. XXIX, S. 331, 268-283.
- Şimşek, E. (2016). "Anonim Halk Şiiri İçerisinde Ninnilerin Yeri", *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Yıl 1, C. 4, S. 8, 32-66.
- Şimşek, T. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları.
- Tansel, F.A. (1969). "Mehmed Emin Yurdakul'un Bugüne Kadar Dikkati Çekmeyen Bir Husûsiyeti Çocuklar İçin Yazdığı Şiirler", *Türk Kültürü*, Eylül, Yıl VII, S. 83, 824-829.
- Tansel, F. A. (1989). *Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-I Şiirler*, Ankara: TTK Yayınları.
- Taşgılı, A. (2008). İslam Öncesi Devirde Türk Ordusu, (ed. Feridun M Emecen), *Eski Çağ'dan Modern Çağ'a Ordular*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Tural, S. K. (1992). "II. Meşrutiyet Döneminde Türk Edebiyatı", *Türk Dünyası El Kitabı*, C. 3, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

